

Språkspalten

Innlegg på inntil 400 ord om medisinsk terminologi og om språk generelt samt tips til spalten sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

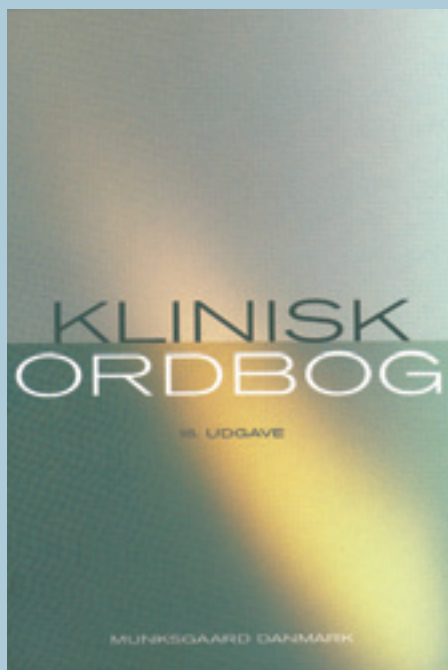
Klinisk ordbok for 16. gang

Tradisjonen tro er 16. utgave av *Klinisk ordbog* en kombinasjon av ordbok og leksikon. For øvrig er det mange forandringer siden forrige utgave. Ordboken befester sin posisjon som lokomotivet blant kliniske ordbøker i Norden.

Dette er 16. utgave (1) av en dansk klassiker, som kom første gang i 1921, «udarbejdet til Brug under det kliniske Studium» (2). Mye er annerledes 83 år senere, og også forandringene fra forrige utgave som kom i 1996, er tydelige. En øyesykdom karakteriseres ikke lenger som kongenitt, hereditær, progressiv fundusdegenerasjon, men som en medfødt, arvelig, fremadskridende lidelse i «øjenbaggrunnen». Målgruppen er altså ikke lenger bare medisinsk personell, men også pasienter, pårørende og andre interesserte. Men, bedyrer forlaget, det er ikke gått på akkord med presisjonen.

Omfattende

Fra forrige utgave er antall oppslagsord økt fra 26 000 til 32 000. I tillegg til redaktøren har 43 forfattere bidratt innen hvert sitt spesialfelt. Hele boken foreligger også for

Klinisk ordbog er på 1 291 sider og koster 878 danske kroner

første gang på en medfølgende CD. Det veterinærmedisinske fagområdet er av plasshensyn ikke lenger representert. Det er dessuten gjennomført en konsekvent supplerende fordansking til «brug og gavn for den mere og mere udbredte og gensidige kommunikation mellem lægeverden og omverden».

Strengt tatt kan man si at begrepet ordbok er litt misvisende. Boken likner mer på et ettbinds medisinsk leksikon. Munksgaards lille medisinske leksikon ville kanskje gitt en riktigere assosiasjon. For eksempel fyller forklaringen på oppslagsordet lipoprotein nærmere en spalte.

Oppbygning

Artiklene er oppbygd etter en felles mal. Først kommer oppslagsordet, deretter etymologi, synonymer, eponym og til sist forklaringen. Med en så omfattende struktur øker informasjonsverdien, men også faren for feil og mangler. To eksempler med særskilt norsk interesse er illustrerende. Om Kiellands fødselstang står det at den er konstruert slik at den alltid vil kunne fatte om barnets hode svarende til biparietaldiameteren. Dette er et merkelig utsagn ettersom alle fødselstenger er konstruert slik. Poenget kommer riktig frem i utgaven fra 1937, den første som omtaler Kielland-tangen. Der heter det at tangen er konstruert slik at «den alltid vil kunne anlægges biparietalt med Bækkenkrumningens Konkavitet vendende mod Hovedets Rotationsretning» (3). Det blir fort galt å sløffe de siste ordene av en forklaring. Et annet eksempel er Imerslund-Gräsbecks syndrom. Det står at den norske legen Olga Imerslund var født i 1907, men det er ikke anført at hun døde i 1987, selv om redaktøren opplyser at biografiske opplysninger er «blevet gennemgået og revideret for fejl i navne og årstal». Ingen skal være i tvil om at det å utvikle en ordbok er et omfattende arbeid, som krever store ressurser.

En medisinskyndig filolog sa en gang at man lett kan finne minst en feil per side i en

medisinsk ordbok. De fleste har nok liten betydning. Viktigere er valg som gjøres. Det er for eksempel pussig at Wilhelm Reichs navn er omtalt fem ganger i ordboken (genital karakter, seksualpolitikk, seksualøkonomi, Reich, vegetoterapia), Sigmund Freuds fire ganger (acting out, konversionshysteri, libido, ødipuskompleks).

Vurdering

Boken er dansk og gir ingen trygg veiledning i norsk medisinsk rettskrivning. Den er avgrenset til den kliniske medisin, slik at for eksempel basalmedisinske eller samfunnsmedisinske fag i begrenset grad er dekket. Prisen er relativt høy. Samtidig er det grunn til å gratulere danskene med denne dronningen blant kliniske ordbøker i Norden – alderen tynger henne ikke.

Den medfølgende CD-en er nyttig og gjør boken mer brukervennlig. Her kan man ved et tastetrykk for eksempel finne at Norge er nevnt 30 ganger i ordboken (for ordens skyld: «Sverige» gir 54 treff). Slik informasjon er nærmest umulig å finne ut fra papirversjonen.

Det er vanskelig å anmelde en ordbok. Ordbøker er typiske bruksbøker, og deres styrke og svakheter avspeiles i bruken over måneder og år (4). Da førsteutgaven av *Klinisk ordbog* ble omtalt i Tidsskriftet i 1921, påpekte anmelderen Rasmus Hansson at det allerede fantes gode tyske medisinske ordbøker. Den danske ordboken var derfor et forsøk på å skaffe en tilsvarende bok for de nordiske land. «Og forsøket maa siges at være faldt heldig ut» (5). I dag ville vi si at det finnes en rekke gode engelskspråklige medisinske ordbøker, men ellers kan konklusjonen være den samme.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Litteratur

- Nørby S, red. Klinisk ordbog. 16. utg. København: Munksgaard, 2004.
- Secher K, red. Klinisk ordbog. København: Henrik Koppels forlag, 1921.
- Secher K, red. Klinisk ordbog. 2. utg. København: Andr. Fred. Høst & Søn, 1937.
- Nylenna M. Norsk medisinsk ordbok. Tidsskr Nor Lægeforen 1989; 109: 80.
- Hansson R. Klinisk ordbog. Tidsskr Nor Lægeforen 1921; 41: 885–6.